

inte bara om versioner av ”hur det var” utan också om hur det är och hur det ska bli. Författaren identifierar fyra välkända troper för hur historia har berättats. Guldålderns berättelser startar i ett slags utgångsläge som på ett sätt är ouppnåeligt men eftersträvansvärt. I Framstegsmodellen framstår alltid vår egen tid som bättre än och i kontrast till det förflutna. Upprepningens historia hävdar att inget är nytt under solen till skillnad från den fjärde tropen i vilken historien aldrig upprepar sig.

Aronsson vill gärna understryka historiografins tröghet och kontinuitet och menar att man får anstränga sig för att inte finna moderna former av historiemedvetande i tidigare epoker. Dramatiseringen av skiftet mellan förmodern historieskrivning och modern, upplysningsbaserad, kan enligt Aronsson förstås som ett sätt att legitimera det vetenskapliga historieskrivandet. Likväl, källkritik, granskning, empirisk systematik, tvivel, intersubjektiv prövbarhet, all sådan vetenskaplig basvara står i viss mån i kontrast till forskarens, berättarens, subjektivitet, kreativitet, egna erfarenheter och plats i sin egen samtid. Historia är helt enkelt i förhållande till forskaren och samhället en mycket genomsläpplig vetenskap. Inte minst nationen och historien är tätt sammanflätade och påverkar varandra. Och då talar vi inte bara om disciplinen historia. Arkeologer, etnologer, geografer, sociologer och flera andra arbetar med historiska perspektiv och verkar under liknande förutsättningar.

Vi talar inte heller bara om historia utan också om andra begrepp som riktar sig mot och bearbetar det förflutna. Kulturarv anmäler sig förstås omedelbart som ett till historia närbesläktat ord. Det är inte helt lätt att hålla isär dem. Aronsson menar att kulturarvsbegreppet pekar mot en förflutenhet som existerar i egen kraft och kan vårdas, odlas eller negligeras. Han menar att det inte är skapat på samma sätt som minneskategorin eftersom minnet inte kan finnas utan den som minns. Men kan något finnas som kulturarv utan att det ärvs eller på annat sätt överförs eller utses?

Det mesta som behandlas i boken är väl bekant. Något annat är inte att förvänta sig i en sammanfattande bok avsedd för grundutbildning. Men det finns annat som Peter Aronsson verkar vara intresserad av men som inte ges så mycket plats. Det där med att det förflutna möter oss överallt leder vidare till frågan om hur min egen historia vävs samman med de stora berättelserna. Det är en s.k. bra fråga som Aronsson ställer men som länge lämnas obearbetad i boken. Det är lite synd, men samtidigt inte så konstigt. Uppgiften att introducera historiebegreppet på drygt 100 sidor är å ena sidan inte

den enklaste. Å andra sidan genererar bokens inledning förväntningar som inte riktigt infrias.

Dessutom, jag hade nog förväntat mig att påståendet om 60 000 tvångssteriliserade i Sverige skulle redas ut eftersom det är en så uppenbart halvdan s.k. sanning. På ett ställe menar Aronsson att företeelser som tvångssterilisering och åsiktsregistrering av befolkningen ”har snabbt suddats bort ur den övergripande berättelsen om Sveriges politiska historia” (s. 28). På annan plats menar han att tvångssteriliseringar och åsiktsregistreringar kritiserats nu men att de tidigare har ansetts ovidkommande eller uttryck för en klok politik.

Hur är det egentligen? Det är onekligen olyckligt att förståelsen av steriliseringspolitiken lämnas hängande i luften. Vi kan ju inte räkna med att en student som läser grundkursen i historia lyckas knyta samman de lösa ändarna. Istället skulle steriliseringspolitiken och dess genomförande kunna bearbetas som exempel på både en uppgörelse och hur stora och små berättelser flätas samman.

Den här boken avslutas med ett resonemang om sådant historieskrivande som ligger utanför akademien, skolan och kulturarvsinstitutioner. Aronsson nämner bl.a. massmedia och privatlivet som sådana arenor för historieproduktion. Det här är områden som jag gärna skulle ha sett mer av i boken. Men på 127 sidor får man inte plats med hur mycket som helst. Eventuellt skulle bokserien BeGreppbart ges ytterligare ett bidrag med en bok om bara detta. Vad innebär det att på en individuell nivå tänka på sitt liv, sina erfarenheter i termer av historia? Hur hänger denna personliga, biografiska historia samman med de stora berättelserna, med det som vi i traditionell mening kallar just Historia?

Lars-Eric Jönsson, Lund

Mats Benner & Sven Widmalm: *Kunskap*.
Liber, Malmö 2011. 128 s. ISBN 978-91-47-09621-3.

Marknaden för handböcker i olika ämnen och kring olika teman tycks gå mot en ny vår. Att relativt snabbt och behändigt skaffa sig en uppfattning om och ges en orientering i ett kunskapsområde kan fungera som en utmärkt introduktion och språngbräda för vidare studier. Studentlitteratur ger för närvarande ut introduktioner till universitetsämnen för dem som vill bekanta sig med enskilda discipliner innehåll och historiska bakgrund, vilket kanske kan locka till vidare studier så småningom.

Liber har nu som ambition att ge intresserade läsare en fokuserad och greppbar orientering i olika, ofta mycket omfattande och svårtolkade begrepp. Syftet med utgivningen, liksom dess potentiella läsekrets, är något diffus, men kan ändå sägas vara lovvärd i akt och mening att ge en bildningsintresserad allmänhet något att sätta tänderna i. Ett, får man säga, centralt begrepp är *kunskap*, vilket de båda professorerna Mats Benner och Sven Widmalm har tagit sig an.

Författarna klagör inledningsvis att det är den akademiska eller vetenskapliga kunskapen som skall stå i fokus i handboken. Denna form av kunskap är den som driver samhällsutvecklingen framåt, då den inte längre kan betecknas som exklusiv eller perifer och inte heller enkom universitetsbunden. Snarare flödar den fritt i samhället och känner inga gränser gentemot andra sektorer eller kunskapsmiljöer. Den akademiska eller vetenskapliga kunskapen har hög status i förhållande till tyst, vardaglig eller lekmannamässig kunskap, även om vetenskaplig kunskap möter kritik för dess rationalitetsinriktning, nyttomaximering och brist på inlevelseförmåga. Denna konflikt mellan olika former av kunskap berörs knappast alls i skriften, även om gränsdragningsfrågan diskuteras.

Att författarna har sin bakgrund i sociologi och idé- och lärdoms historia blir tydligt, då de väljer ett sociologiskt perspektiv snarare än ett filosofiskt, vilket enligt min mening ökar skriftens relevans. Författarna utgår från institutioner och organisationer, hur kunskapen trakterats av stat, politik och marknad, men även hur kunskap mobiliserar dessa allierade.

Boken består av två delar; efter en kortfattad inledning om hur kunskapsproduktionen har betraktats inom samhällsvetenskap och humaniora under 1900-talets senare decennier följer en vetenskapshistorisk översikt med fokus på relationen mellan forskning och samhälle från 1600-talets naturvetenskapliga revolution över det sena 1900-talets postmoderna kunskapssamhälle. Del ett består även av några historiska fallstudier som detaljerat visar på hur vetenskaplig kunskap har interagerat med det omgivande samhället. Del två har en mer tematisk karaktär i akt och mening att förklara kunskapshandlingen i vår tid. Kultur- och miljöfaktorer står i centrum liksom institutioner, discipliner och individens roll. Avslutningsvis behandlas även politikens betydelse för kunskapsutvecklingen.

I någon mån kan det tyckas orättvist att efterlysa aspekter när förutsättningarna för handboksskrivandet med nödvändighet är begränsande både till perspektiv

och till utrymme. Handboken är utan tvekan greppbar, överskådlig och läsvärd; med andra ord måste sägas att den fyller sitt syfte. Att akademisk eller vetenskaplig kunskap får styra behandlingen av kunskapsbegreppet är helt korrekt. Visserligen får andra former av kunskap stå tillbaka, men å andra sidan låtsas författarna inte om någonting annat. Rollfördelningen är klar. Vad som är intressant och relevant är avsaknaden av en mer uttalat ideologisk kritik mot traditionell akademisk/vetenskaplig kunskap. Förvisso nämns den postmoderna problematiseringen av kunskapsbegreppet, men bakom den historiskt kraftfulla och effektiva retoriken kring vetenskapligt baserad kunskap i vetenskapshistorien måste rimligtvis även nämnas den emancipatoriska traditionen.

Den var ofta förlikad med ideologikritik med marxistiska förtecken, och växte fram i mitten av 1960-talet (även om den har en förhistoria) för att leva kvar åtminstone fram till slutet av 1980-talet. Den emancipatoriska hållningen fokuserade på kunskap som en frigörelseprocess bort från det kapitalistiska systemets bojer och de rådande maktstrukturerna i denna samhällsmodell. Kunskap som blottläggare av ideologiska strukturer och förtryckarmekanismer, en dechiffreering av ideologiska och vetenskapliga intressen. Den emancipatoriska traditionen handlade även om kunskap som möjliggör den enskilde att utvecklas i den riktning som denne önskar, vilket i hög grad tangerar den klassiska bildningstraditionen. Denna tradition kanske hade sin storhetstid för ca 30 år sedan, men är ingalunda utdöd utan lever kvar hos framförallt postmarxistiska forskare inom humaniora och samhällsvetenskap, och hade kunnat ge en värdefull komplettering i den aktuella handboken om kunskapsbegreppet.

Henrik Brissman, Lund

Lars Strannegård & Ulla Eriksson-Zetterquist: *Organisering*. Liber, Malmö 2011. 119 s. ISBN 978-91-47-08939-0.

På senare tid har det dykt upp ett nytt slags böcker på (studentlitteraturs)marknaden, korta, kärnfulla böcker, om aktuella ämnen. Natur och Kultur har en serie på detta tema som heter *Vad är* (makt, filosofi osv.). Och på initiativ av konstnären Ernst Billgren ger även bokförlaget Langenskiöld ut en serie liknande böcker med samma namn. *Vad är konst?* heter Billgrens bok, som enligt uppgift från förlaget har sålts i 35 000 exemplar.